

Душан Крішко • Александер Борсоді
Здено Плавчан • Ладіслав Фіцери
Луція Мокра • Браніслав Фрідріх

» МЕНЕДЖМЕНТ КОРДОНІВ

Редактори: Мілада Бучекова, Владімір Бенч

Партнери:

SFPA
Slovak Foreign Policy Association

Документ опублікований в рамках проекту «Покращення технічних та освітніх можливостей для пришвидшення процесу оформлення на спільному словацько-українському кордоні», CBC 01017

МЕНЕДЖМЕНТ КОРДОНІВ

Редактори:

Мілада Бучекова, Владімір Бенч

Документ опублікований в рамках проекту «Покращення технічних та освітніх можливостей для пришвидшення процесу оформлення на спільному словацько-українському кордоні», CBC 01017

Проект реалізовується за підтримки Норвезького фінансового механізму та державного бюджету Словацької Республіки.

Програма SK08 – Транскордонне співробітництво: «Словаччина - Україна: співробітництво через кордон» – “Slovakia – Ukraine: Cooperation across the Border”.

МЕНЕДЖМЕНТ КОРДОНІВ

Автори: Душан Крішко, Александер Борсоді, Здено Плавчан,
Ладіслав Фіцери, Луція Мокра, Браніслав Фрідріх

Редактори: Мілада Бучекова, Владімір Бенч

Графічний дизайн та друк: ОВ «ADIN», Пряшів

Текст не був вичитаний

Видавець: Дослідницький центр Словацької асоціації зовнішньої політики
вул. Староместска 6/D, 811 03 Братислава
Офіс у Пряшеві: вул. Головна 11, 080 01 Пряшів,
Словацька Республіка
www.sfpa.sk

© Авторі та Дослідницький центр Словацької асоціації
зовнішньої політики, 2016

Партнери:

SFPA
Slovak Foreign Policy Association

Співфінансування:

Ця публікація є результатом проекту «Покращення технічних та освітніх можливостей для пришвидшення процесу оформлення на спільному словацько-українському кордоні» (CBC 01017), реалізованого у рамках Програми SK08: «Словаччина – Україна: співробітництво через кордон».

Програма фінансується за рахунок Норвезького фінансового механізму та співфінансується за рахунок державного бюджету Словацької Республіки.
Розмір гранту проекту: 829 180,- EUR.

www.norwaygrants.org

ISBN 978-80-89540-90-7

ЗМІСТ

МЕНЕДЖМЕНТ КОРДОНІВ 5

Душан Крішко

ПРИКОРДОННИЙ КОНТРОЛЬ 12

Александер Борсоді

СПІЛЬНЕ ПАТРУЛЮВАННЯ 19

Здено Плавчан

ВИКРАДЕНІ ТРАНСПОРТНІ ЗАСОБИ 28

Ладіслав фіцери

ПРАВА ЛЮДИНИ ТА ЇЇ ОХОРОНА У ШЕНГЕНСЬКІЙ ЗОНІ 34

Луція Мокра – Браніслав Фрідріх

МЕНЕДЖМЕНТ КОРДОНІВ

канд. юр.наук Душан Крішко

1. Від Шенгенської угоди до концепції інтегрованого управління кордонами, ухваленої у 2006 році

Шенгенська угода, підписана 14 червня 1985 року

Угода про поступове скасування контролю на спільних кордонах між урядами держав Економічного Союзу Бенілюкс, Федеративною Республікою Німеччина та Французькою Республікою .

Шенгенська угода ще не скасувала контроль на спільних внутрішніх кордонах, але започаткувала спільне виконання контролю на внутрішніх кордонах (для полегшення перетину спільних кордонів були створені „спільні контрольні пункти”).

Шенгенська конвенція, підписана 19.06.1990 р. (набула чинності 26 березня 1995 р.)

Остаточне скасування проведення паспортного та митного контролю осіб на внутрішніх кордонах та гармонізувала виконання контролю на зовнішніх кордонах. Також нею було врегульовано спільну візову політику, співпрацю поліції та співпрацю органів юстиції щодо кримінальних справ.

2. Інтегроване управління кордонами – правова основа

Договір про функціонування Європейського Союзу

Ст. 77

Союз розвиває політику з метою:

- а) Забезпечити відсутність будь-якого контролю осіб незалежно від їх громадянства при перетині внутрішніх кордонів ;
- б) Забезпечити контроль осіб та ефективне спостереження при перетині зовнішніх кордонів;
- в) Поступово запровадити інтегровану систему управління зовнішніми кордонами.

2.2 Правові акти Європейського Союзу

Правовими актами Європейського Союзу , які регулюють проблематику Інтегрованого управління кордонами у формі постанов та рішень і які можна прямо застосовувати є ,наприклад,

- Постанова Європарламенту та Ради (ЄС) 2016/399 від 9 березня 2016 р., якою приймається кодекс Союзу про правила, які регулюють пересування осіб через кордони (Кодекс шенгенських кордонів),
- Постанова Ради (ЄС) № 539/2001 від 15 березня 2001 р., яка визначає список третіх країн, громадяни яких при перетині зовнішніх кордонів повинні мати візу, та країн, громадяни яких звільнені від цього обов'язку , в чинній редакції,
- Постанова Ради № 377/2004 від 19 лютого 2004 року, яка стосується створення системи для офіцерів-іммігрантів в чинній редакції,
- Постанова Європарламенту та Ради (ЄС) 2016/1624 від 14 вересня 2016 р. про європейську прикордонну службу та берегову охорону, котра вносить зміни до постанови Європарламенту та Ради (ЄС) 2016/399 та котра скасовує постанову Європарламенту та Ради (ЄС) № 863/2007, постанову Ради (ЄС) № 2007/2004 та рішення Ради 2005/267/EC ,
- Постанова Європарламенту та Ради (ЄС) № 1931/2006 від 20 грудня 2006 р., котра встановлює правила малого прикордонного руху на зовнішніх сухопутних кордонах країн-членів ЄС, і котра змінює та доповнює положення Шенгенської конвенції в чинній редакції,
- Постанова Європарламенту та Ради (ЄС) № 767/2008 від 9 липня 2008 р. про візову інформаційну систему (VIS) та обмін даними про короткострокові візи між країнами-членами ЄС (постанова про VIS),
- Постанова Європарламенту та Ради (ЄС) № 810/2009 від 13 липня 2009 р., яка приймає візовий кодекс Співдружності (візовий кодекс) в чинній редакції,
- Рішення Європарламенту та Ради № 1105/2011/ЄС від 25 жовтня 2011 р. про перелік проїзних документів, які надають право власникові на перетин зовнішніх кордонів, в яких можна ставити візу, та про розробку механізму для створення такого переліку,
- Постанова Європарламенту та Ради (ЄС) № 1052/2013, якою створюється європейська система спостереження на кордоні (EUROSUR),
- Актуалізований Шенгенський каталог ЄС про контролювання кордонів, повернення та реадмісію.

Директивами ЄС в галузі створення Інтегрованого управління кордонами, які перенесені до внутрішньодержавних правових норм країн-членів ЄС, наприклад, є

- Директива Ради (ЄС) № 40/2001 від 28 травня 2001 р. про взаємне визнання рішень про депортацію громадян третіх країн,
- Директива Ради 2001/51/ЄС від 28 червня 2001 р., яка доповнює положення статті 26 конвенції, котрою виконується Шенгенська угода від 14 червня 1985 р.,
- Директива Ради (ЄС) № 86/2003 від 22 вересня 2003 р. про право на воз"єднання сім"ї,
- Директива Ради (ЄС) № 110/2003 від 25 листопада 2003 р. про допомогу у випадках транзиту з метою евакуації повітряним сполученням,
- Директива Європарламенту та Ради (ЄС) № 38/2004 від 29 квітня 2004 р. про право громадян ЄС та їх родичів вільно пересуватися та перебувати в межах території країн-членів ЄС,
- Директива Ради 2004/82/ЄС від 29 квітня 2004 р. про обов"язок перевізників надавати інформацію про пасажирів ,
- Директива Європарламенту та Ради (ЄС) № 115/2008 від 16 грудня 2008 р. про спільні норми та процедуру для країн-членів ЄС при поверненні громадян третіх країн, котрі незаконно перебувають на їх території,
- Директива Ради ЄС № 50/2009 від 25 травня 2009 р. про умови в"їзду та перебування громадян третіх країн з метою висококваліфікованого працевлаштування .

3. Концепція інтегрованого управління кордонами

Висновки Ради з питань юстиції та внутрішніх справ, ухвалені на засіданні 4 – 5 грудня 2006 р.

3.1 Концепція інтегрованого управління кордонами складається з наступних елементів :

- Контролювання кордонів (прикордонний контроль та прикордонний нагляд), як це визначається у постанові Європарламенту та Ради (ЄС) 2016/399 від 9 березня 2016 р., яка встановлює кодекс Союзу про правила, що регулюють рух осіб через кордони (Кодекс шенгенських кордонів), у тому числі відповідний аналіз ризиків та кримінальної ситуації,
- Викриття та розслідування транскордонної злочинної діяльності у координації з усіма відповідними органами у сфері права,
- Чотириступенева модель контролю доступу (заходи у третій країні, співпраця з сусідніми країнами, контролювання кордонів, контролюючі заходи у сфері вільного пересування, в тому числі повернення),
- Співпраця між представництвами (агенціями) управління кордонами (прикордонна служба, митна служба, поліція, служба національної безпеки та інші відповідні органи) та міжнародна співпраця,
- координуваність та згуртованість діяльності країн-членів ЄС та установ та інших органів Співдружності та Союзу“.

3.1.1 Основні поняття

- **Контролювання кордонів** - діяльність на кордонах в цілях та згідно з Кодексом шенгенських кордонів, посилаючись винятково на намір перетнути такий кордон або перетин такого кордону безвідносно до будь-якого іншого наміру, котра складається з прикордонного контролю та прикордонного нагляду;
- **Прикордонний контроль** – контроль, який проводиться на пунктах пропуску через державний кордон, щоб особам, в тому числі, транспортним засобам та предметам, якими вони володіють, був дозволений в’їзд на територію країн-членів ЄС, або щоб вони могли покинути цю територію;
- **Прикордонний нагляд** – спостереження за кордонами поза межами пунктів пропуску через державний кордон, а також спостереження за пунктами пропуску через державний кордон у позаробочий час з метою запобігати уникненню прикордонного контролю особами.

4. Інтегроване управління кордонами в умовах Словацької Республіки

4.1 Вибрані загальнообов’язкові нормативно-правові акти Словацької Республіки:

- Закон № 404/2011 З. з. про перебування іноземців та про зміни і доповнення до деяких законів у пізнішій редакції;
- Закон Національної Ради СР № 171/1993 З. з. про Поліцейський корпус у пізнішій редакції;
- Закон № 480/2002 З. з. про надання притулку у пізнішій редакції;
- Закон № 647/2007 З. з. про проїзні документи у пізнішій редакції;
- Закон Національної Ради СР № 145/1995 З. з. про адміністративний збір у пізнішій редакції;
- Положення № 499/2011 З. з. Про визначення суми фінансових коштів, потрібних для компенсування витрат, пов’язаних з перебуванням громадянина третьої країни на території СР.

4.2 Основні концептуальні документи, які регулюють Інтегроване управління кордонами в умовах Словацької Республіки:

Національний план управління охороною державних кордонів Словацької Республіки

(ухвалений постановою уряду Словацької Республіки № 465/2007 від 30.05.2007 р.)

Національний план контролювання кордонів Словацької Республіки на 2011 – 2014 роки

(ухвалений постановою уряду Словацької Республіки № 473 від 6 липня 2011 р.)

Національний план управління контролем кордонів Словацької Республіки на 2015 – 2018 роки

(ухвалений постановою уряду Словацької Республіки № 128 від 18 березня 2015 р.)

4.3 Інституціональний вимір інтегрованого управління кордонами у Словацькій Республіці

- Управління прикордонної поліції і поліції у справах іноземців Президії Поліцейського корпусу (далі лише „управління“) було створено 1 квітня 2000 р. як загальнодержавний орган для забезпечення контролювання кордонів СР.
- Управління – це орган з лінійним керівництвом з компетенцією забезпечення прямого командування відносно підлеглих організаційних підрозділів на центральному, регіональному та місцевому рівні.
- Управління безпосередньо керує підлеглими організаційними підрозділами при виконанні завдань у сфері :
 - Контролювання кордонів,
 - Боротьби проти нелегальної міграції, незаконного переправлення через кордон та торгівлі людьми, розслідування кримінальної діяльності, пов’язаної з нелегальною міграцією та торгівлею людьми ,
 - Аналізу ризиків,
 - Співпраці з Представництвом прикордонної служби та берегової охорони,
 - Аналізу проїзних документів,
 - Надавання дозволу на перебування іноземцям, контролю перебування іноземців, депортації іноземців,
 - Візових питань
 - Частково у справах надання притулку та реалізації Дублінської конвенції.

- На регіональному рівні створено 4 управління прикордонної поліції та поліції у справах іноземців у Братиславі, Банській Бистриці, Пряшеві та Собранцях. У їхньому підпорядкуванні знаходиться 13 відділень прикордонного контролю Поліцейського корпусу (10 на сухопутному кордоні і 3 на кордоні у повітряному просторі), які, в першу чергу, виконують завдання по контролю зовнішніх кордонів Словацької Республіки та 12 відділень поліції у справах іноземців Поліцейського корпусу, які, в першу чергу, виконують завдання щодо дозволів та контролю законності перебування іноземців на території Словацької Республіки.
- У безпосередньому підпорядкуванні управління знаходяться два пункти затримання іноземців Медведьов та Сечовце. Їх основним завданням є реалізація затримання громадян третіх країн та їх повернення до країн, з яких вони приїхали у Словацьку Республіку або ж повернення до рідної країни.
- Для виконання завдань у сфері початкових дій у справі по наданню притулку було створено Відділення з надання притулку ПК Гуменне.

5. Європейське інтегроване управління кордонами у нормативно-правовому акті Європейського Союзу

Європейське інтегроване управління кордонами

Європейське інтегроване управління кордонами складається з таких елементів :

- a) Контролювання кордонів, в тому числі заходи для полегшення легітимного перетину кордонів і, за потребою, заходи, які стосуються профілактики та викриття транскордонної злочинної діяльності, наприклад, незаконне переправлення через кордон, торгівля людьми та тероризм, та заходів у зв'язку з направленням осіб, які потребують міжнародного захисту або хочуть про нього попросити;
- b) Пошукові та рятувальні операції осіб, які зазнали лиха у морі, що розпочинаються і виконуються згідно з постановою Європейського парламенту та Ради (ЄС) № 656/2014 (1) та міжнародним правом, які здійснюються у ситуаціях, які можуть статися під час операцій прикордонного нагляду на морі;
- c) Аналіз ризиків для внутрішньої безпеки та аналіз загроз, які можуть впливати на функціонування або безпеку зовнішніх кордонів;
- d) Співпраця між країнами-членам ЄС, яку підтримує та координує представництво (агенція);
- e) Міжвідомча співпраця між державними органами всередині країни-члена ЄС, які відповідають за контролювання кордонів або за інші завдання, які виконуються на кордонах, а також між відповідними закладами, органами, управліннями та представництвами Союзу, в тому числі систематичний обмін інформацією через існуючі інструменти обміну інформацією, наприклад, Європейську систему прикордонного нагляду (далі лише „система EUROSUR”), створену постановою Європейського парламенту і Ради (ЄС) № 1052/2013;
- f) Співпраця з третіми країнами у галузях, яких стосується ця постанова, з особливим акцентом на сусідні країни та на ті треті країни, які на підставі аналізу ризиків позначені як країни походження та/або транзиту нелегальних мігрантів;

5. Європейське інтегроване управління кордонами у нормативно-правовому акті Євросоюзу

Європейське інтегроване управління кордонами

- h) Технічні та оперативні заходи в межах шенгенського простору, які пов'язані з контролюванням кордонів й направлені на вирішення проблеми нелегальної міграції та боротьбу з транскордонною злочинною діяльністю;
- i) Повернення громадян третіх країн, яких стосуються рішення про повернення, видані країною-членом ЄС ;
- j) Використання найсучасніших технологій, в тому числі широких інформаційних систем;
- k) Механізм контролю якості, особливо шенгенський механізм оцінювання або внутрішньодержавні механізми для забезпечення виконання правових норм Євросоюзу у сфері управління кордонами;
- l) Механізми солідарності, особливо інструменти фінансування Євросоюзу.

Стаття 4 постанови Європарламенту та Ради (ЄС) 2016/1624 від 14 вересня 2016 р. про європейську прикордонну службу та берегову охорону, яка вносить зміни до постанови Європарламенту та Ради (ЄС) 2016/399 і котра скасовує постанову Європарламенту та Ради (ЄС) № 863/2007, постанову Ради (ЄС) № 2007/2004 та рішення Ради 2005/267/ЄС.

Покращення технічних та навчальних можливостей для пришвидшення процесу оформлення на спільному словацько-українському кордоні

Література:

1. Постанова Європейського Парламенту та Ради (ЄС) 2016/399 від 9 березня 2016 року про встановлення кодексу Союзу щодо правил, які регулюють переміщення осіб через кордон (Шенгенський кодекс про кордони) надалі „Шенгенський кодекс про кордони“.
2. Рекомендація Комісії від 6 листопада 2006 року про встановлення спільного „Практичного посібника для прикордонних служб (Шенгенського посібника)“, яким компетентні органи держав-членів мають користуватися під час проведення прикордонного контролю осіб, та зміни до нього.
3. Постанова Європейського Парламенту та Ради (ЄС) №810/2009 від 13 липня 2009 року про встановлення Кодексу Співтовариства з візових питань (так званий Візовий кодекс), та зміни до нього.
4. Рішення Комісії від 19.03.2010 про встановлення посібника для обробки заяв на отримання візи та зміну до виданих віз (далі лише „посібник про візи“), та зміни до нього.
5. Постанова Європейського Парламенту та Ради (ЄС) № 1931/2006 від 20 грудня 2006 року про встановлення правил місцевого прикордонного руху на зовнішніх сухопутних кордонах держав - членів та про внесення змін та доповнень у положення Шенгенської Конвенції, та зміни до нього.

Основні поняття

Прикордонний контроль - це діяльність, яка здійснюється на кордонах з метою дотримання Шенгенського кодексу про кордони та відповідно до нього, виключно у зв'язку з наміром перетнути такий кордон або для перетину кордону незалежно від будь-яких інших намірів. Сюди належить прикордонний контроль та прикордонний нагляд.

Прикордонні перевірки - це перевірки, які здійснюються на прикордонних пунктах пропуску з метою надати дозвіл в'їзду на територію держав-членів особам, в тому числі їх транспортним засобам та речам у їх розпорядженні, або з метою дозволити їм покинути цю територію.

Прикордонний нагляд - це спостереження за кордоном поза пунктами пропуску та спостереження за пунктами пропуску поза їх встановленим робочим часом з метою не допустити, щоб особа уникла прикордонної перевірки.

Громадянином третьої країни є кожен, хто не є громадянином Словачкої Республіки та не є громадянином Союзу; під громадянином третьої країни розуміють також особу без громадянства.

Громадянином Союзу є кожен, хто не є громадянином Словачкої Республіки та є громадянином якоїсь із держав-членів.

Прикордонний контроль

Зовнішні кордони - це сухопутні кордони держав-членів, в тому числі річкові та озерні кордони, морські кордони держав-членів і їх аеропорти, річкові, морські та озерні порти, за умови, що вони не є внутрішніми кордонами. Їх можна перетинати тільки в прикордонних пунктах пропуску та протягом встановленого робочого часу. У пунктах пропуску, що не працюють 24 години на добу, повинен бути чітко встановлений робочий час.

Пункт пропуску - це кожен пункт, затверджений компетентними органами, для перетину зовнішніх кордонів.

Спільний пункт пропуску - це пропускний пункт, розташований або на території держави-члена, або на території третьої країни, на якій працівники прикордонної служби держави-члена та працівники прикордонної служби третьої країни здійснюють контроль на в'їзді та виїзді послідовно відповідно до їх національного законодавства і в рамках двосторонньої угоди.

Пункти пропуску через зовнішній державний кордон:

Чірна-над-Тисою - Чоп, прикордонний залізничний перехід,
пасажирські та вантажні перевезення.

Вельке Слеменце - Малі Селменці, пункт пропуску, призначений для пішоходів та велосипедистів з визначеним режимом роботи від 08:00 до 20:00

Матьовське Войковце - дорожній пункт пропуску для автотранспортних засобів до 3,5 т та більше 3,5 т (без обмежень).

Убля - Малий Березний, пункт пропуску для пасажирських транспортних засобів (в тому числі регулярних та нерегулярних перевезень, пішоходів та велосипедистів) та вантажних перевезень із загальною вагою автотранспорту до 3,5 т.

Міжнародні аеропорти: Кошиці

Попрад

Братислава

Мінімальна перевірка

Кожна особа повинна пройти мінімальну перевірку для встановлення її особи на основі пред'явлення або представлення проїзних документів. Така мінімальна перевірка полягає у швидкій та простій перевірці чинності документа, який його законному власнику надає право перетнути кордон, і перевірки на наявність ознак фальсифікації та підробки при необхідності за допомогою технічних пристроїв або шляхом перевірки інформації виключно про вкрадені, привласнені, загублені або недійсні документи у відповідних базах даних.

Мінімальна перевірка є правилом для осіб, які користуються правом на свободу пересування відповідно до законодавства Союзу.

Але при проведенні мінімальних перевірок осіб, які користуються правом на свободу пересування відповідно до законодавства Союзу, прикордонна служба може на несистематичній основі переглянути національну та Європейську базу даних, щоб з'ясувати, чи відповідні особи не є фактичною, реальною чи досить серйозною загрозою для внутрішньої безпеки, громадського порядку, міжнародних відносин держав-членів або для загрози громадського здоров'я.

Ретельна перевірка

Ретельні перевірки на в'їзді включають перевірку дотримання умов, викладених в статті 6 час. 1 Шенгенського кодексу про візи, який регулює в'їзд та відповідно перевірку документів, які дають їм право на перебування та здійснення професійної діяльності.

Умови в'їзду

Для передбачуваного перебування на території держав-членів, яке не перевищує терміну 90 днів протягом будь-якого 180-денного періоду, що включає в себе період оцінки 180 днів попередніх від кожного окремого дня перебування, громадяни третіх країн повинні виконувати наступні умови:

а) вони **повинні мати дійсний проїзний документ**, який надає власнику право на перетин кордону та повинен відповідати таким критеріям:

- термін його дії повинен бути не менше як на три місяці більше, ніж передбачувана дата від'їзду з території держав-членів. Ця умова може бути скасована у випадку обґрунтування виникнення надзвичайної ситуації;
- його було видано протягом останніх 10 років;

б) у них є **наявна дійсна віза**, якщо така необхідна відповідно до постанови Ради (ЄС) № 539/2001 від 15 березня 2001 року, у якій наведено список третіх країн, громадяни яких повинні мати візу при перетині зовнішніх кордонів держав-членів та країни, громадяни яких звільнені від цього обов'язку, за винятком випадку, якщо вони є власниками дійсного дозволу на перебування або дійсної довгострокової візи;

Віза - це дозвіл, наданий Словацькою Республікою або державою-членом Європейського Союзу для транзиту через їх територію або для передбачуваного перебування.

Умови в'їзду

Типи віз

1. Шенгенська віза
 - а) Аеропортна транзитна віза- А
 - б) Шенгенська віза - С
2. Національна віза - D

Аеропортна транзитна віза - це віза дійсна для транзиту через міжнародну транзитну територію одного або кількох аеропортів держав-членів.

Шенгенська віза - це віза дійсна на усій території держав-членів та дає власнику можливість на в'їзд та перебування на території держав-членів максимум протягом 90 днів протягом будь-якого 180-денного періоду.

в) обґрунтують мету та умови планованого перебування та мають достатні засоби для існування на час передбачуваного перебування і повернення у країну походження або для транзиту до третьої країни, у якій їх точно приймуть, або вони можуть законним способом отримати такі засоби.

г) мова не йде про особи, яким у SIS було видане попередження з метою відмови у в'їзді

д) їх не вважають загрозою для громадського порядку, внутрішньої безпеки, громадського здоров'я або міжнародних відносин будь-якої з держав-членів ЄС і України, і якщо про них передусім не був зроблений запис у національній базі даних сторін з метою відмови у в'їзді

Штамп на проїзних документах

На проїзні документи громадян третіх країн під час в'їзду та виїзду систематично ставлять штамп. Штамп на в'їзді та виїзді ставиться, зокрема, на:

- а) документи з дійсною візою, які дозволяють громадянам третіх країн перетнути кордон,
- б) документи, що дозволяють перетинати кордон громадянам третіх країн, яким віза була видана державою-членом на кордоні,
- с) документи, що дозволяють перетинати кордон громадянам третіх країн, які звільняються від обов'язку оформлювати візу.

У виняткових випадках на прохання громадянина третьої країни можна відмовитися від позначення документа в'їзним або виїзним штампом, якщо це могло створити серйозні проблеми для цієї особи. У такому випадку в'їзд або виїзд повинен бути зазначений на окремому документі із зазначенням імені та номеру паспорта цієї особи. Цей документ необхідно віддати громадянину третьої країни. Компетентні органи держав-членів мають право вести статистику таких виняткових випадків та можуть надати їх Комісії.

Відмова у в'їзді громадянину третьої країни

У в'їзді на територію держав-членів буде відмовлено громадянину третьої країни, який не дотримується всіх умови в'їзду, визначених у статті 6 час. 1 Шенгенського кодексу про кордони і не підпадає під категорію осіб, зазначених у пункті 6 час. 5. Це не застосовується до спеціальних положень, що стосуються права на притулок, міжнародного захисту або видачі візи на довгострокове перебування.

У в'їзді може бути відмовлено тільки на основі обґрунтованого рішення із зазначенням точних причин відмови. Рішення приймається органом, уповноваженим національним законодавством. Рішення негайно вступає в силу.

Обґрунтоване рішення із зазначенням точних причин відмови повинне бути видане у вигляді стандартної форми, яку заповнює орган, уповноважений відмовляти у в'їзді національним законодавством. Заповнена стандартна форма повинна бути передана громадянину третьої країни, якого це стосується, котрим підтверджує отримання рішення про відмову у в'їзді за допомогою цієї форми.

Особи, яким відмовили у в'їзді мають право на апеляцію. Апеляція повинна подаватися відповідно до національного законодавства. Громадянину третьої країни також у письмовому вигляді буде надано інформацію про контактні центри, які можуть надати інформацію про представників, компетентних діяти від імені громадянина третьої країни відповідно до національного законодавства. Подання такої апеляції не має щодо рішення про відмову у в'їзді призупиняючу дію.

Місцевий прикордонний рух

Місцевий прикордонний рух (далі лише „МПР“) - це частий перетин спільного кордону договірних сторін громадянами прикордонної області з метою перебування у прикордонній області із соціальних, культурних, обґрунтованих економічних або сімейних причин на період, який не перевищує термін, встановлений в угоді між Словацькою Республікою та Україною про місцевий прикордонний рух.

Умови в'їзду

Жителі прикордонної області можуть перетинати спільний державний кордон сторін в рамках МПР, за умови, що:

- a) вони пред'являть дійсний дозвіл на МПР та дійсний проїзний документ,
- b) їх не вважають загрозою для громадського порядку, внутрішньої безпеки, громадського здоров'я або міжнародних відносин будь-якої з держав-членів ЄС і України, і якщо про них передусім не був зроблений запис у національній базі даних сторін з метою відмови у в'їзді на тих же підставах.

З метою дотримання режиму МПР власник дозволу звільняється від необхідності оформлення візи. На дозвіл на МПР та проїзний документ у рамках режиму МПР при перетині спільного державного кордону не ставлять візний чи виїзний штамп.

Термін перебування

При оцінці законності перебування з дозволом на МПР вчиняється на основі рішення Суду Європейського Союзу у справі C-254/11 Shomodi: кожне перебування з дозволом на МПР, яке **не перевищує** термін перебування на території прикордонної зони Словацької Республіки - **три місяці** - вважається **законним**.

**Вдосконалення
технічного та освітнього
потенціалу
для пришвидшення
процесу обробки даних
на спільному словацько-
українському кордоні**

**Спільне
патрулювання**

Законодавство

- Постанова Європейського парламенту та Ради (ЄС) 2016/399 від 9. березня 2016, якою керується кодекс Союзу щодо правил, що врегульовують перетин кордону (Кодекс Шенгенських кордонів)
- Угода між Міністерством внутрішніх справ Словацької Республіки та Адміністрацією Державної прикордонної служби України про спільне патрулювання.

Кодекс Шенгенських кордонів

- Правовий акт Європейського союзу безпосередньо пов'язаний і розповсюджується на всі країни, які керуються Шенгенською угодою – потреби у його імплементації до національного законодавства немає,
- Розповсюджується на всіх осіб, що перетинають внутрішні та зовнішні кордони країн-членів – на громадян ЕС, а також на громадян країн третього світу,
- Регулює виконання прикордонного контролю, метою якого є не допустити нелегальний перетин кордону, транскордонного криміналу та вжити заходи щодо осіб, які нелегально перетинають кордон.

Кодекс Шенгенських кордонів

Основні поняття модифіковані у ст.2 Кодексу Шенгенських кордонів:

•Внутрішніми кордонами є:

а) кордони зі спільною територією країн-членів, включаючи кордони

які утворюють річки та озера,

б) аеропорти країн-членів для здійснення внутрішніх рейсів,

с) морські, річкові та озерні порти, країн-членів, що здійснюють регулярні внутрішні сполучення парома.

•Зовнішніми кордонами є:

сухопутні кордони країн-членів включаючи річкові та озерні кордони, морські кордони країн-членів та їх аеропорти, річкові порти, морські порти та озерні порти, якщо не являються внутрішнім кордоном.

Кодекс Шенгенських кордонів

- **Громадянин країни третього світу:**

кожна особа, яка не є громадянином Союзу та на яку не розповсюджується право на вільне пересування.

- **Прикордонний контроль:**

є спостереження за кодомом поза пунктів перетину кордону та спостереження за пунктами перетину кордону поза встановленого робочого часу з метою запобігання нелегального перетину кордону .

- **Контроль кордону:**

діяльність, здійснювана на кордонах згідно Кодексу виключно з наміром контролю перетину кордону або перетину такого кордону незалежно від будь-яких інших цілей, що включає в себе прикордонний контроль та прикордонне патрулювання.

Кодекс Шенгенських кордонів

- Кодекс Шенгенських кордонів у ст. 5 (1) :

зовнішні кордони можна перетинати виключно через встановлені пункти перетину кордону та лише у визначений робочий час.

- Про винятки з цих правил йдеться у ст.5(2), коли особі або групі осіб на офіційне звернення у особливих випадках на окремих перетин зовнішнього кордону такий перетин може бути дозволений і поза пунктів перетину або поза встановлений робочий графік за умови, що дозвіл здійснений відповідно до національного законодавства і це не суперечить інтересам громадського порядку і внутрішньої безпеки держав-членів. Держави-члени можуть ввести конкретні правила в рамках двосторонніх угод.

Угода про спільне патрулювання

- Угода між Міністерством внутрішніх справ Словацької Республіки та Адміністрацією державної прикордонної служби України **про спільне патрулювання на словацько-українському державному кордоні** була підписана 30.10.2013 у м. Братислава (№ у статуті 369/2013 від 29. 11. 2013), для здійснення завдань на території контролю словацько-українського державного кордону.
- Мета угоди полягає у ефективній боротьбі проти нелегального перетину словацько-українського державного кордону поза пунктів перетину кордону особами, а також проти нелегального переїзду транспортних засобів або нелегального перевезенню товару.

Угода про спільне патрулювання

- У своїх положеннях чітко обмежує кількість осіб, що мають право здійснювати спільне патрулювання для забезпечення контролю кордонів.
- Компетенція різних органів визначається у ст.1, у якій йдеться про здійснення спільного патрулювання співробітниками відомств Управління прикордонної та міграційної поліції м. Собранці та Чопського прикордонного загону.
- Інший приклад даного визначення наведений у ст.6, яка визначає, що для здійснення спільного патрулювання визначені працівники, які володіють мовою другої договірної сторони на розмовному рівні або іншою мовою, яка дасть їм змогу зрозуміти один одного, а також ті, що фахово підготовлені та пройшли відповідне навчання.

Угода про спільне патрулювання

Мета здійснення спільного патрулювання за ст. 2:

а)забезпечення порядку та режиму на території українсько-словацького державного кордону (далі лише „спільний кордон“) та запобігання його нелегального перетину поза пунктів перетину.

б)затримання осіб, котрі нелегально перетнули спільний кордон,

с)викриття та затримання осіб, які організовують нелегальний перетин спільного кордону,

д)боротьба проти кримінальної діяльності, що пов'язана з перетином спільного кордону ,

е)контроль транспортних засобів, які підозрюються у використанні для скоєння кримінальної діяльності, що пов'язана зі спільним кордоном,

ф)обмін досвідом в галузі забезпечення охорони (контролю) спільного кордону.

Угода про спільне патрулювання

- **План спільних патрулювань надсилає уповноважений прикордонник однієї договірної сторони іншому уповноваженому другій договірній стороні у письмовому вигляді щонайменше за 20 днів до відповідного місяця, у котрому мають здійснюватися спільні патрулювання.**
- **Така пропозиція плану має містити інформацію про кількість власних працівників, яких визначено для виконання спільних патрулювань, дані, що стосуються виду та кількості технічних засобів, які плануються використовувати під час спільного патрулювання а також дані про місце та час виконання спільного патрулювання.**

Угода про спільне патрулювання

- Спільне патрулювання виконується на території Відділку прикордонного контролю Поліцейського корпусу або Відділку прикордонної служби в залежності від ситуації в сфері безпеки на спільному кордоні. Здійснення спільного патрулювання відбувається в основному вдень.

- Склад утворюють щонайменше двоє представників тієї договірної сторони на території якої здійснюються спільні патрулювання і один представник другої договірної сторони.

Угода про спільне патрулювання

- Працівники, що виконують спільне патрулювання на території держави другої договірної сторони, виконують спільне патрулювання у службовій рівновазі висилаючої договірної сторони без зброї.

- Командиром спільного патрулювання є завжди працівник, що виконує спільне патрулювання тієї договірної сторони, на території якої виконується. Командир відповідає за перебіг здійснення спільного патрулювання, дотримання постанов договору та державного законодавства тієї договірної сторони на території якої здійснюється спільне патрулювання.

Угода про спільне патрулювання

- У ст. 4 ч.6 зазначено, що службову діяльність уповноважені виконувати лише представники тієї договірної сторони, на території якої здійснюється спільне патрулювання.
- З метою реалізації взаємної співпраці обидві договірні сторони за потреби здійснюють спільні навчання не менш як два рази на рік, спрямовані на підготовку представників, що виконують спільні патрулювання другої договірної сторони. Метою навчань є знання правових норм, що регулюють виконання контролю кордонів.

Угода про спільне патрулювання

- Представники, що виконують спільне патрулювання, перетинають спільний кордон за однакових службових умов через пункти пропуску, у разі потреби і через інші конкретно визначені місця, про які спільно домовляються уповноважені прикордонники. При перетині спільного кордону засвідчують свою особистість службовим посвідченням, взірцями якого представники кордону обмінюються.
- Здійснення діяльності спільного патрулювання планує головний відповідного Відділку прикордонного контролю Поліцейського корпусу або Відділку прикордонної служби на території якої спільне патрулювання здійснюється.

Угода про спільне патрулювання

• Інструктаж та визначення завдань представникам, що виконують спільні патрулювання перед початком проводить головний відповідного Відділку Прикордонного контролю Поліцейського корпусу, або відділку прикордонної служби або ним визначений працівник. Взірець форми інструктажу спільного патрулювання в обох мовах договірних сторін є додатком до Угоди про спільне патрулювання.

Пříloha č. 1

Instrukcia spoločnej hládky
Dňa od hod. do hod.

Veliteľ spoločnej hládky: (hodnosť, titul, meno, priezvisko, organizačná jednotka)

Člen (členovia) spoločnej hládky: (hodnosť, titul, meno, priezvisko, organizačná jednotka)

Spoločný spojník – veliteľ zmlk

Druh spoločnej hládky (pešia, motorizovaná – vrátane typ, evid. číslo vozidla)

Isa špeciálne vyhlásenie (výhr, pozorovanie prostriedky, služobný pes a pod.)

Miesto vykonávania spoločnej hládky:

- Začiatok: (mesto)
- Konec: (mesto)
- Kontrolné body: (čas a miesto)

Hlavné úlohy spoločnej hládky:

Potvrdenie veliteľa a členov spoločnej hládky o oboznámení sa s úlohami:

(hodnosť, meno, priezvisko) (podpis)
(hodnosť, meno, priezvisko) (podpis)
(hodnosť, meno, priezvisko) (podpis)
(hodnosť, meno, priezvisko) (podpis)

Угода про спільне патрулювання

• Командир спільного патрулювання після завершення опрацював звіт у двох примірниках, при чому один екземпляр передає представнику другої договірної сторони, що виконує спільне патрулювання. Звіт є також додатком до Угоди про спільні патрулювання.

Záznam z výkonu spoločnej hládky
zo dňa

Příloha č. 2

Organizačná jednotka:

Veliteľ spoločnej hládky (hodnosť, titul, meno, priezvisko)

Členovia spoločnej hládky (hodnosť, titul, meno, priezvisko)

Výstroj a použité technické prostriedky:

Plnené úlohy a výsledky:

Veliteľ spoločnej hládky (podpis/...)
členovia spoločnej hládky (podpis/...)

Угода про спільне патрулювання

- Охорону та безпеку учасників, що виконують спільні патрулювання забезпечує та договірна сторона, на території якої здійснюється спільне патрулювання, при чому витрати, що з'являються за даною угодою кожна договірна сторона покриває самостійно.
- Проблеми, що виникають у зв'язку із реалізацією даної Угоди вирішують прикордонні повноважні спільними переговорами. Обмін інформацією здійснюється відповідно до чинних правових норм країн договірних сторін.

SOS PZ Košice

Покращення технічних та освітніх можливостей для пришвидшення процесу оформлення на спільному словацько-українському кордоні

Викрадені транспортні засоби

SOS PZ Košice

1 Головне поняття

- **VIN (Vehicle identification number - Ідентифікаційний номер транспортного засобу)** - це міжнародний унікальний ідентифікатор автотранспортного засобу який, як правило, наноситься на незнімну табличку, прикріплену до кузова транспортного засобу або на сам кузов.

SOŠ PZ Košice

2 Статистика

- Згідно зі статистичними даними у Словацькій Республіці щодня викрадають шість автотранспортних засобів.
- Кожне друге викрадене у Словаччині авто - це ŠKODA. Найпоширеніші моделі Š-Octavia, Š-Fabia. По суті, злочини діють на основі головного ринкового принципу пропозиції та попиту. Оскільки Škoda та Volkswagen є найбільш поширеними та марками, які найбільше продаються, то й не дивно, що вони користуються найбільшою популярністю серед злодіїв.
- Тобто діє правило, що найбільше продаються ті моделі, які найбільше викрадають.

SOŠ PZ Košice

Після автомобілів марки ŠKODA найбільше викрадають автотранспорт марки VW. Найбільше Golf, а також модель VW Passat. Злочини викрали понад дві третини із територій, які не охоронялися, у великих агломераціях та їх околицях.

SOS PZ Košice

3 Процедура стандартної транспортної перевірки транспортного засобу

- Перевірте, чи документи належать до цього автомобіля.
- Перевірте, чи колір, марка автомобіля та модель відповідають даним, зазначеним у документах.
- У будь-якому випадку, перевірте нанесений або вибитий VIN номер.
- Перевірте, чи у VIN або біля нього немає слідів втручання (подряпини, порізи, шліфовані деталі). Передусім зверніть увагу на свіжий лак, або занадто брудний лак; плями після згладжуючих паст, які приховують сліди втручання.
- Зверніть увагу, чи VIN нанесений, чи вибитий рівномірно, перевірте, чи числа та літери вибиті на однаковій глибині та чи вони однакового розміру, пам'ятайте про шрифт усього VIN.
- Подивіться у дзеркальце на VIN ззаду.
- Порівняйте, чи задній бік VIN відповідає числу VIN спереду.

SOS PZ Košice

- Майже завжди табличку можна знайти під капотом мотора або на стійці правих дверцят.
- Констатувати, чи транспортний засіб в порядку, чи ні, можна лише після комбінованого застосування деяких або ж усіх вище наведених пунктів. Чим більше знайдено невідповідностей, тим підозрілішим є транспортний засіб.

SOŠ PZ Košice

Підроблений болгарський номер.знак H5869AC.

Ця табличка з номерним знаком була піддроблена, вироблена у Нідерландах. На ній була голландська торгова марка NL 2001.

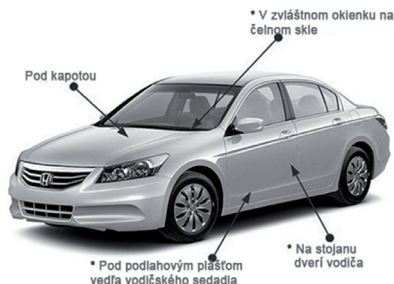

SOŠ PZ Košice

4 Ідентифікаційний номер транспортного засобу VIN

Нанесення VIN номеру зазвичай робиться за допомогою попередньо сформованих матриць уже після лакування кузова, як правило, його розміщують на важкодоступних та важко змінних частинах скелету. У новіших транспортних засобів часто наноситься на кількох місцях, окрім основного також внизу лобового скла та на інших прихованих місцях.

* U niektorých vozidiel Vin-číslo v tomto mieste môže chýbať

SOS PZ Košice

- код транспортного засобу, символи в позиціях 4-9 називаються VDS (Vehicle Descriptor Section) та позначають модель автомобіля,
- ідентифікаційний елемент транспортного засобу, символи в позиціях 10-17 називаються VIS (Vehicle Identifier Section) та є серійним номером виробництва, який однозначно може ідентифікувати конкретний автомобіль. Механізм розподілу цих чисел залишається за виробником, але деякі символи часто мають конкретне значення, наприклад, символ в 11 позиції зазвичай позначає конкретний завод виробника, в автомобілів Skoda символ 0 позначає завод у Молодій Болеславі, а 5 - завод у Квасінах, символ 7 - завод виробника у Врхлабі, символ X позначає завод у польському Познані.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17
ISO	Kód výrobcu			Popisný kód vozidla					Identifikačný prvok vozidla							

SOS PZ Košice

Чітко видно, що шматок заліза з номером було приварено.

Добре видно пошкодження, які з'явилися у результаті прикріплення таблички.

SOŠ PZ Košice

- під час кожної перевірки транспортного засобу важливо перевірити VIN номер
- кожен автовиробник використовує для цього свої особливі символи,

ПРАВА ЛЮДИНИ (ТА ОХОРОНА ПРАВ У ШЕНГЕНЬСЬКОМУ ПРОСТОРИ)

ЛУЦІЯ МОКРА – БРАНИСЛАВ ФРІДРІХ

1. ПРАВА ЛЮДИНИ

1.1. ПРАВА ЛЮДИНИ У СИСТЕМІ РАДИ ЄВРОПИ.

Захист прав людини в європейському просторі реалізується, зокрема, в контексті існування Ради Європи, як однієї з найстаріших міжнародних урядових організацій, метою якої є захист та підтримка прав людини та основних свобод. Рада Європи створена договором держав-засновників у 1949 р.

В рамках системи Ради Європи з точки зору інтерпретації змісту конкретного права важливу роль відіграє Європейський суд з прав людини (ЄСПЛ), створений в якості постійного органу судової системи Протоколом № 11 Європейської конвенції про права і основні свободи людини. Основний документ, який містить певні права, це Конвенція про захист прав людини і основних свобод («Конвенція»), прийнята Радою Європи в 1950 році.

«Стаття 6 – Право на справедливий суд»

1. Кожен має право на справедливий і публічний розгляд його справи упродовж розумного строку незалежним і безстороннім судом, встановленим законом, який вирішить спір щодо його прав та обов'язків цивільного характеру або встановить обґрунтованість будь-якого висунутого проти нього кримінального обвинувачення. Судове рішення проголошується публічно, але преса і публіка можуть бути не допущені в зал засідань протягом усього судового розгляду або його частини в інтересах моралі, громадського порядку чи національної безпеки в демократичному суспільстві, якщо того вимагають інтереси неповнолітніх або захист приватного життя сторін, або - тією мірою, що визнана судом суворо необхідною, - коли за особливих обставин публічність розгляду може зашкодити інтересам правосуддя.
2. Кожен, кого обвинувачено у вчиненні кримінального правопорушення, вважається невинуватим доти, доки його вину не буде доведено в законному порядку.
3. Кожний обвинувачений у вчиненні кримінального правопорушення має щонайменше такі права:
 - а) бути негайно і детально поінформованим зрозумілою для нього мовою про характер і причини обвинувачення, висунутого проти нього;
 - б) мати час і можливості, необхідні для підготовки свого захисту;
 - в) захищати себе особисто чи використовувати юридичну допомогу захисника, вибраного на власний розсуд, або - за браком достатніх коштів для оплати юридичної допомоги захисника - одержувати таку допомогу безоплатно, коли цього вимагають інтереси правосуддя;

- d) допитувати свідків обвинувачення або вимагати, щоб їх допитали, а також вимагати виклику й допиту свідків захисту на тих самих умовах, що й свідків обвинувачення;
- e) якщо він не розуміє мови, яка використовується в суді, або не розмовляє нею, - одержувати безоплатну допомогу перекладача.»¹

Європейський суд з прав людини, так само як і Комісія, дуже широко інтерпретує положення статті 6 і право на справедливий суд, насамперед зважаючи на його значення для демократії у країні. У випадку «Делькурт проти Бельгії»² Суд постановив, що «справедливість має не лише виконуватися, але також має бути видно, що вона виконується. Важливо є довіра, яку повинні мати до себе суди в демократичному суспільстві».³

Суд також підтвердив, що стаття 6 має екстратериторіальний характер, а це означає, що згідно з положенням цієї статті навіть у випадку висилки або депортації особи з країни зобов'язання держави щодо цієї особи повинні виконуватися.

Хоча з процесуальної точки зору право на справедливий судовий розгляд і принципи ним охоплені повинні застосовуватися у правовій системі держав-членів, в межах встановленого об'єму обов'язків цивільного характеру і кримінального провадження, які підпадають під захист права на справедливий судовий розгляд, відсутні питання міграції та громадянства, за винятком тих випадків, коли вони стосуються інтерпретації та захисту, наданого в межах Європейської конвенції про громадянство.

Право на справедливий судовий розгляд містить на підставі інтерпретації Європейського суду з прав людини багато аспектів, багато конкретних індивідуальних прав, а саме:

- a) право на доступ до суду;
- b) право бути присутнім на розгляді справи в суді;
- c) свобода самообвинувачення;
- d) право на розгляд справи у суді, тобто на рівність сторін у процесі;
- e) право на обґрунтоване рішення суду, тобто заборона арбітражного рішення.

¹ Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод. Інтернет-ресурс: http://www.echr.coe.int/Documents/Convention_SLK.pdf

² рішення Делькурт проти Бельгії, скарга №, рішення від 17 січня 1970 р., абз. 25, доступно онлайн: <http://www.judikaty.info/sk/search/?q=Delcourt+v.+Belgicko&db=nssr>

³ Висновок Конституційного Суду СР № III. ÚS 16/00, та постанова Конституційного Суду Словацької Республіки від 7. 12. 2011, № I. ÚS 462/2011-22

ПРОЦЕСУАЛЬНІ Й СУБСИДІАРНІ ПРАВА

«Стаття 13 – Право на ефективний засіб юридичного захисту»

*Кожен, чиї права та свободи, визнані в цій Конвенції, було порушено, має право на ефективний засіб юридичного захисту в національному органі, навіть якщо таке порушення було вчинене особами, які здійснювали свої офіційні повноваження».*⁴

Європейський суд з прав людини (ЄСПЛ) тлумачить статтю 13 як законне зобов'язання забезпечити двоступеневе провадження, тобто можливість використання засобу юридичного захисту або перегляду рішення відповідного компетентного органу.

«Стаття 14 – Заборона дискримінації»

*Користування правами та свободами, визнаними в цій Конвенції, має бути забезпечене без дискримінації за будь-якою ознакою - статі, раси, кольору шкіри, мови, релігії, політичних чи інших переконань, національного чи соціального походження, належності до національних меншин, майнового стану, народження, або за іншою ознакою»*⁵

Протоколом № 12 до Конвенції було розширено зміст заборони дискримінації при реалізації основних прав і свобод, гарантованих Конвенцією, таким чином, що здійснення будь-якого передбаченого і гарантованого законом права забезпечується застосуванням принципу недискримінації за будь-якою ознакою: статі, раси, кольору шкіри, мови, релігії, політичних чи інших переконань, національного чи соціального походження, належності до національних меншин, майнового стану, народження або за іншою ознакою. Це зобов'язання поширюється на виконання повноважень усіх органів державної влади.

ЄСПЛ у своєму тлумаченні статті 14 зазначив, що це право не передбачає самостійного застосування і що воно не має самостійного характеру. Тобто воно має субсидіарний характер щодо інших прав, які регулюються Конвенцією і протоколами до неї.

В межах судової практики Суду слід розглядати контекст і зміст заборони дискримінації, при чому дискримінацією вважається будь-яке різне ставлення до осіб, що є в однакових умовах, без об'єктивної і обґрунтованої на це підстави. Відсутність об'єктивної та обґрунтованої підстави означає, що різниця у ставленні не застосовується із т. зв. законною метою і що немає

⁴ Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод. Інтернет-ресурс: http://www.echr.coe.int/Documents/Convention_SLK.pdf

⁵ Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод. Інтернет-ресурс: http://www.echr.coe.int/Documents/Convention_SLK.pdf

обґрунтованого співвідношення між способом виконання і метою, яка має бути досягнута у даній справі.

«Стаття 17 – Заборона зловживання правами

*Жодне з положень цієї Конвенції не може тлумачитись як таке, що надає будь-якій державі, групі чи особі право займатися будь-якою діяльністю або вчиняти будь-яку дію, спрямовану на скасування будь-яких прав і свобод, визначених цією Конвенцією, або на їх обмеження в більшому обсязі, ніж це передбачено в Конвенції».*⁶

1.2. ПРАВА ЛЮДИНИ В КОНТЕКСТІ СИСТЕМИ ЗАХИСТУ, ГАРАНТОВАНОГО В ЄВРОПЕЙСЬКОМУ СОЮЗІ

Основоположні права й свободи так, як вони були інтерпретовані в Конвенції прав людини та основоположних свобод РЄ, мали початково залишитися в компетенції держав, які підписали Конвенцію, та Ради Європи. В первісних договорах про створення Європейського Співтовариства були відсутні положення про права людини, оскільки Співтовариство створювалося виключно з метою економічного співробітництва, яке не стосувалося сфери захисту прав і основоположних свобод людини. Незважаючи на це, Суду вже на початку цього економічного співробітництва довелося багаторазово займатися питаннями захисту прав людини, тому що практика засвідчила, що «основні права можуть бути застосовані до будь-якої діяльності органів державної влади навіть у сфері економічних відносин».

В установчих договорах ЄС відсутній і чітко не прописаний комплексний обов'язковий перелік основоположних прав і свобод. У статті 6 Договору про ЄС однак визначено основні цінності й принципи застосування захисту основних прав, якими визнаються «права, свободи й принципи, викладені в Хартії Європейського Союзу про основні права від 7 грудня 2000 р., адаптованої 12 грудня 2007 р. у Страсбурзі, що має таку саму правову силу, як і Договори». Ці права згодом були розвинуті у судовій практиці Суду Європейського Союзу (далі лише СЕС).

З точки зору **історичного розвитку** Європейські співтовариства, які були створені у п'ятдесятих роках ХХ століття і на основі яких згодом було засновано Європейський Союз (далі лише ЄС), створювалися передусім для спільного внутрішнього ринку, заснованого на вільному переміщенні осіб, товарів, послуг і капіталу, для реалізації цілей економічної і комерційної інтеграції та координації роботи країн-членів в цьому руслі. Питання осново-

⁶ Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод. Інтернет-ресурс: http://www.echr.coe.int/Documents/Convention_SLK.pdf

положних прав і свобод було на час створення Європейського Співтовариства актуальне саме в такому ракурсі, оскільки воно стосувалося завдань, з метою виконання яких були створені ці інтеграційні угруповання. В установчих договорах можна знайти лише невелику частину переліку основоположних прав і свобод, і тільки тому, що на період створення Європейського Співтовариства, беручи до уваги закінчення другої світової війни, ці переліки були прописані на конституційному рівні у національних законодавствах окремих країн-членів. У початковому Договорі про створення Європейського економічного співтовариства було закріплено рівність між чоловіками і жінками, тобто заборона дискримінації за ознакою статі. Це право і сьогодні вважається одним із найбільш опрацьованих в межах ЄС. Другим, дуже особливим правом, була заборона дискримінації за ознакою громадянства, тобто рівноправне становище громадян країн-членів.

Після визнання основних прав частиною загальних принципів права Співтовариства у практиці Суду Європейський Парламент, Рада та Комісія 5 квітня 1977 р. прийняли Спільну декларацію про захист основних прав та про Європейську конвенцію захисту прав людини і основоположних свобод, у якій наголосили на першочерговому значенні, яке вони надають основним правам, що випливають насамперед з конституції країн-членів і з Європейської конвенції про захист прав людини й основоположних свобод, і констатували, що при здійсненні своїх повноважень і при реалізації цілей Європейського Співтовариства вони цих прав дотримуються і зобов'язалися їх дотримувати і надалі. Однак навіть протягом наступних десятиріч не був прийнятий обов'язковий перелік основних прав на комунітарному рівні. Проте неформальний перелік основних прав формулював Суд у своїй судовій практиці на підставі конкретних розглянутих справ.

Визнання прав людини на комунітарному рівні було прописано у преамбулі до Єдиного європейського акту, підписаного у 1986 р. Однозначні зобов'язання у сфері захисту прав людини однак були закріплені лише в Договорі про Європейський Союз (Маастрихтський договір) від 1992 року. Згідно з положенням статті 6 абзацу 1 Договору про ЄС: «Союз заснований на принципах свободи, демократії, дотримання прав людини і основоположних свобод, на принципах правової держави, які є спільними для країн-членів». Згідно із статтею 6 абзацом 2 Договору про ЄС: «Союз визнає права, гарантовані Європейською конвенцією про захист прав людини і основоположних свобод, що була підписана в Римі 4 листопада 1950 р., і які впливають з конституційної традиції, спільної для країн-членів, як загальні принципи права Співтовариства».

Основними опорами у питанні прав людини, якщо не брати до уваги судову практику Суду Європейських співтовариств (сьогодні Суд Європейського Союзу, далі лише «Суд») як першого органу Європейських співтова-

риств, що займався питанням основоположних прав і свобод, став аж Маастрихтський договір (1992) про створення Європейського Союзу, а згодом Амстердамський договір (1997) і Ніццький договір (2000), яким були змінені окремі положення Договору про створення Європейського співтовариства (далі лише ДЄСп) та Договору про створення Європейського Союзу (далі лише ДЄС). Самі основоположні права й свободи як результат діяльності ЄС можемо знайти в Хартії основних прав Європейського Союзу (2000) – окремому документі ЄС спеціального характеру, що не має повної юридичної сили, у Договорі про Конституцію для Європи (2004), який містив положення Хартії основних прав Європейського Союзу (далі лише «Хартія»), але не був успішно ратифікований усіма країнами-членами, тому не набув чинності, і зрештою в Лісабонському договорі (2007), в якому було закріплено обов'язковість частково зміненої Хартії. В контексті цього помітне очевидне прагнення ЄС закріпити і прописати власний обов'язковий перелік (каталог) основоположних прав і свобод.

З інституційної точки зору в сфері основоположних прав і свобод також відбулися зміни. За Постановою Ради № 168/2007 від 15 лютого 2007 (опублікована в Офіційному віснику ЄС під № L 53/2 від 22 лютого 2007) у 2007 році було створене Агентство Європейського Союзу з фундаментальних прав людини з центром у Відні. Мета Агентства – надавати відповідним органам і установам ЄС та його країнам-членам допомогу й фахові знання про основні права у процесі реалізації законодавства ЄС, при прийнятті запобіжних заходів або рішень про спосіб діяльності. Агентство було створено для здійснення діяльності відповідно до таких основних завдань:

- а) накопичувати, аналізувати й поширювати об'єктивні й достовірні дані про фундаментальні права і свободи;
- б) забезпечити порівняння й надійність цих даних;
- с) здійснювати і/або сприяти проведенню наукових досліджень у сфері фундаментальних прав;
- д) складати й публікувати підсумки й думки щодо особливих тематичних сфер як з власної ініціативи, так і на вимогу Європейського Парламенту, Ради або Комісії;
- е) сприяти діалогу з громадянським суспільством з метою більшої обізнаності широкої громадськості з фундаментальними правами.

Однак це Агентство не має повноважень для перевірки окремих скарг. І незважаючи на той факт, що законодавство ЄС не просте, проблематику фундаментальних прав і свобод та їх захисту в межах ЄС можна найкраще зрозуміти через окремі джерела права ЄС у цій галузі.

Джерела права фундаментальних прав і свобод в Європейському Союзі відповідно до розвитку і характеру європейського права, а саме комунітарного права (*acquis communautaire*), – це комплекс норм різного походження і характеру, що розсіяні по різних джерелах. У порівнянні наприклад з механізмом захисту прав людини в межах Ради Європи вони є менш однорідними. Ці джерела можна поділити на три основні групи:

- а) **комунітарно-союзна група** – у цій групі питання фундаментальних прав і свобод регулюється в межах первинного права, в межах вторинного права, в сталій судовій практиці Суду ЄС у сфері фундаментальних прав, але насамперед в Хартії основних прав ЄС;
- б) **міжнародно-правова група** – сюди відносяться норми міжнародного публічного права, які хоч і не є частиною європейського права, однак ЄС керується ними при здійсненні своєї політики, вони є прикладом для Суду ЄС у процесі прийняття ним рішень; найважливішою нормою є Договір про захист прав людини і основоположних свобод Ради Європи;
- в) **національне законодавство держав-членів** – в тому значенні, що установчі договори відсилають до національних конституційних традицій, конституції держав-членів і тлумачення загальнообов'язкових рішень конституційних судів держав-членів.

Крім вказаних основних груп, джерелом права у сфері фундаментальних прав і свобод є й правила зі сфери прав людини, що закріплені в міжнародних договорах, укладених між ЄС та асоційованими й іншими країнами, що не є членами ЄС. Йдеться про договори про асоціацію та інші договори, що укладаються з третіми країнами. Через додатки про дотримання фундаментальних прав у цих договорах ЄС виявляє інтерес до захисту основоположних прав і свобод та демократії.

Тренди зміцнення захисту прав людини стали в ЄС помітнішими після прийняття Хартії основних прав Європейського Союзу у 2000 році, яка із набуттям чинності Лісабонського договору отримала юридичну силу акту первинного права. Об'єднання захисту прав людини в європейському просторі має бути забезпечене також довго обговорюваним приєднанням Європейського Союзу до Європейської конвенції про захист прав людини і основоположних свобод на підставі Лісабонського договору, таким чином має бути створена ефективна система захисту прав людини в ЄС.

Первинне законодавство у сфері основоположних прав і свобод складають установчі договори (Договір про створення Європейського Союзу і Договір про функціонування Європейського Союзу), причому в межах комунітарного права це акти вищої юридичної сили, та **Хартія основних прав Європейського Союзу** (далі лише Хартія). Хартія стала частиною пер-

винного права після ратифікації Лісабонського договору, в результаті чого ЄС вирішив спірний статус Хартії протягом періоду між її прийняттям (2000) і внесенням до первинного права (2009, стаття 6, абзац 1 ДЄС).

Основним джерелом захисту прав людини в Європейському Союзі вважається саме Хартія. Однак крім неї Суд у процесі тлумачення змісту окремих прав керується і **спільними конституційними традиціями** країн-членів та **Конвенцією про захист прав людини й основоположних свобод** Ради Європи, та іншими міжнародними документами відповідно до статті 6 ДЄС.

Статус Хартії у законодавстві ЄС змінився із набуттям чинності Лісабонського договору. Початково Хартію, як договір між установами, що не був юридично обов'язковим, використовував Суд, і де факто вона стала частиною законодавства вже після її підписання установами ЄС (Рада, Парламент, Комісія у 2000 р. в Ніцці). Суд посилався на положення Хартії при прийнятті рішень. На даний час однак у **статті 6 абзаці 1 ДЄС** прописана така сама юридична сила Хартії, яку мають установчі договори:

(1) Союз визнає права, свободи й принципи, викладені в Хартії основних прав Європейського Союзу від 7 грудня 2000 р., адаптованій 12 грудня 2007 р. у Страсбурзі, яка має таку саму юридичну силу, як і Договори.

Положення Хартії жодним чином не збільшують повноваження Союзу, які визначені в Договорах.

Права, свободи й принципи інтерпретуються в Хартії відповідно до загальнообов'язкових положень глави VII Хартії, якими регулюється її тлумачення і застосування, з належним врахуванням пояснень, на які є посилення в Хартії і які вказують на джерела цих положень.

З точки зору закріплення переліку (каталогу) основоположних прав і свобод у законодавстві ЄС важливим є формулювання **статті 6, абзацу 2 ДЄС**, яка про майбутнє зазначає:

(2) Союз приєднається до Європейської конвенції про захист прав людини і основних свобод. Це приєднання ніяк не впливає на повноваження Союзу, прописані в Договорах.

Умови приєднання Союзу до Конвенції поки що не стали предметом чинного правового регулювання. Важливим питанням визначення приєднання Союзу до Конвенції є відношення Хартії і Конвенції, відношення Суду до Європейського суду з прав людини і можливість перегляду рішень одного суду іншим. З боку Ради Європи приєднання Союзу до Конвенції уможливує Протокол №14 до Конвенції, підписаний 13 травня 2004 р., що набув чинності і вступив в силу 1 червня 2010 року. На підставі цього Протоколу і відповідно до положень Договору про функціонування Європейського Со-

юзу був розроблений Протокол про приєднання ЄС до Конвенції, який однак на підставі негативної оцінки № 2/2013⁷ Суду призупинив на даний час процес приєднання ЄС до Договору. На це делікатне питання приєднання або правових відносин між двома регіональними системами захисту прав людини й досі немає чіткої відповіді, насамперед з правової точки зору, чи Союз незважаючи на політичні декларації про інтерес приєднатися до Договору зробить це, чи ні.

Стаття 6, абзац 3 ДЄС звучить так:

(3) Основні права, як вони гарантовані Європейською конвенцією про захист прав людини й основних свобод, і як вони впливають із конституційних традицій, спільних для всіх країн-членів, складають загальні принципи права Союзу.

Принципи – це особливі джерела права Союзу, причому для їх імплементації діє положення, що їм повинні відповідати вторинні акти установ Союзу та міжнародні договори, які має укладені Союз.

При захисті основоположних прав як загальних принципів Суд ЄС зобов'язаний керуватися насамперед загальними конституційними традиціями країн-членів та міжнародними документами, що стосуються захисту прав людини, які спільно розробляли держави-члени або до яких вони приєдналися, насамперед Європейською конвенцією про захист прав людини й основних свобод.

Принцип дотримання прав людини, включно з правами осіб, що належать до меншин, гарантований **статтею 2 ДЄС**, як одна з основних цінностей, на яких формується Союз: Союз базується на цінностях поваги до людської гідності, свободи, демократії, рівності, правової держави і поваги до прав людини, включно з правами осіб, що належать до меншин. Ці цінності є спільними для держав-членів у суспільстві, в якому переважає плюралізм, недискримінація, толерантність, справедливість, солідарність і рівність між жінками й чоловіками.

Положення **статті 7 Договору про функціонування ЄС** забезпечують засоби захисту цінностей, закріплених у статті 2 ДЄС. На підставі статті 7 Рада за пропозицією однієї третьої держав-членів або Європейського Парламенту, або Європейської Комісії більшістю у чотири п'ятих своїх членів після погодження з Європейським Парламентом має можливість прийняти рішення, що з боку окремої держави-члена ЄС існує явна загроза серйозного порушення цінностей, передбачених статтею 2. Перед прийняттям такого рішення Рада заслухає відповідну державу-члена і за аналогічною процедурою може надіслати їм належні рекомендації. Саме дотримання

⁷ Позиція Суду ЄС № 2/2013, опублікована 18 грудня 2014 р., інтернет-ресурс: <http://curia.europa.eu/jcms/upload/docs/application/pdf/2014-12/cp140180sk.pdf>

цінностей, передбачених у статті 2 ДЄС, відповідно до статті 49 ДЄС є умовою подачі заявки на членство в ЄС.

Наступним положенням первинного права щодо проблематики захисту прав людини є **стаття 18 ДЄС**, яка забороняє дискримінацію за ознакою громадянства. В межах дії Договорів, щоб не було порушено їх особливі положення, будь-яка дискримінація за ознакою громадянства заборонена. Європейський Парламент і Рада, діючи згідно із звичною законодавчою процедурою, можуть прийняти правила про заборону дискримінації.

У **статті 19 ДЄС** закріплено повноваження Ради одноголосно приймати за пропозицією Комісії і після погодження з Європейським Парламентом заходи по боротьбі з дискримінацією за ознаками статі, неповносправності, віку або сексуальної орієнтації, расовою або етнічною приналежністю, віровизнанням або релігійними переконаннями.

Стаття 151 Договору про функціонування ЄС регулює дії Союзу і держав-членів у сфері соціальної політики і дотримання соціальних прав. Зміст цієї статті був частиною попереднього правового регулювання, причому у ній прописано дотримання соціальних прав так, як це передбачено в Європейській соціальній хартії, підписаній у Туріні 18 жовтня 1961 р., та в Хартії Співтовариства про основні соціальні права працівників від 1989 року. У статті закріплено зобов'язання Союзу і держав-членів сприяти зайнятості працівників, покращувати умови життя й праці для створення можливості їх гармонізації, водночас підтримувати процес вдосконалення; належний соціальний захист, соціальний діалог, діалог між соціальними партнерами, розвиток людських ресурсів заради досягнення тривалого високого рівня зайнятості та боротьби проти виключення з ринку праці.

Важливу роль у системі захисту прав людини в ЄС відіграє **Суд ЄС і його судова практика**. Основоположні права в судовій практиці Суду охоплюють широкий спектр і поширюються на процесуальні й інституційні гарантії. Можна навести приклад тих з них, захист яких був у суті рішень суду. Йдеться про загальний захист особистості (Штаудер, 69/71), захист власності (Гауер, 44/79), свободу віровизнання (Прай, 130/75), свободу слова (Фльоміше Бюхер – VBVB і VBBB, 63/82), принцип рівності (Разоук, 75/82), свободу інформації (Захист ненароджених дітей, C-159/90), свободу зібрань (Gewerkschaftsbund, 175/73), процесуальні та юридичні основні права, зокрема право на ефективний правовий захист (Гофман – Ля Роше, 85/76), право на належний процес, включно з належним допитом (Джонсон проти головного констебля Королівської поліції Ольстера, 222/84; Pecastaing, 98/79) та заборону подвійного покарання (Волт Вільгельм, 14/68).

Особливим загальним принципом європейського права, що застосовується при оцінці основоположних прав і свобод Суд ЄС називає принцип пропорційності. Цей принцип відображає той факт, що обмеження осно-

воположних прав і свобод юридичними актами вторинного права можливе лише в тому випадку, якщо це в інтересах громадськості (в інтересах ЄС), і не виходить за межі цілей ЄС. В основі будь-якого обмеження основоположних прав і свобод має бути принцип пропорційності, тобто що «з огляду на мету це не є неналежним і недопустимим втручанням у саму сутність основоположних прав, які є під захистом».

У зв'язку з генезисом і оцінкою значення судової практики Суду у сфері захисту прав людини на комунітарному рівні слід зазначити, що Суд не завжди мав однаковий підхід до проблематики прав людини. На початку при прийнятті рішень Суд у питаннях прав людини був досить стриманим, оскільки була думка, що він не уповноважений приймати рішення про співвідносність комунітарних нормативно-правових актів з національним законодавством. Цей підхід Суду по суті ґрунтувався на тому, що питання захисту прав людини не належать до компетенції Союзу (перед тим Співтовариства), це компетенція держав-членів. Злам у підході Суду настав із прийняттям доктрини про перевагу комунітарного права над національним законодавством держав-членів. Суд вперше у своїй практиці формально визнав права людини одною з основних частин законодавства Співтовариств у своєму рішенні по справі *Stauder*.

Забезпечення захисту прав людини з боку Суду є дуже важливим з точки зору **законності Союзу**. Оскільки було зрозуміло, що із застосуванням комунітарного права прямо пов'язані питання захисту прав людини, Суд був змушений у своїй судовій практиці враховувати, що за законодавством держав-членів і міжнародними договорами, обов'язковими для держав-членів, дотримується і захищається певне коло прав, які Суд назвав основоположними правами. Якщо б Суд у процесі прийняття рішень ці права не враховував, то це б означало, що органи Союзу, а перед тим Співтовариства, у процесі виконання своїх повноважень не повинні дотримуватися основних прав, що могло б мати фатальні наслідки для законності Союзу. Тому Суд частково і з прагматичних причин створив єдиний стандарт захисту прав людини, який відмінний від законодавства держав-членів і міжнародних договорів, але на них ґрунтується. Тобто Суд зробив так, щоб комунітарне право відбивало основні цінності держав-членів, але при цьому немає загрози для цілісності правової системи Співтовариства (сьогодні Союзу).

На підставі цього можна зазначити, що причиною того, що Суд почав забезпечувати захист основоположних прав людини, були не ідеали прав людини, але насамперед прагнення просунути доктрину переваги комунітарного права, яку б конституційні суди, зокрема Німеччини й Італії, відмовилися прийняти, якщо б Суд від моменту його створення не забезпечував у комунітарному праві захист основоположних прав і свобод. Протести цих

національних судів полягали в побоюванні того, що внутрішньодержавні гарантії прав людини поглине економічно орієнтоване комунітарне право. Саме таке негативне ставлення національних судів призвело до того, що Суд переоцінив свій підхід до захисту прав людини. Ці національні конституційні суди критикували Суд, що у сфері комунітарного права він не забезпечує стандарту захисту прав людини, еквівалентного з національними стандартами. Німецький конституційний суд у своєму рішенні, відомому як справа *Соланж I*, виголосив, що він залишає за собою право приймати рішення про співмірність комунітарного права із захистом прав людини відповідно до німецької конституції, якщо Судом не буде забезпечено рівноцінного стандарту їх захисту на комунітарному рівні. Подібні застереження мав також Італійський конституційний суд у своєму рішенні по справі *Фронтіні*.

На ці застереження Суд відреагував так, що почав забезпечувати захист основоположних прав на підставі автономного – комунітарного стандарту, який був створений в межах його судової практики. У 1986 р. німецький конституційний суд у своєму рішенні *Соланж II* констатував, що стандарт захисту прав людини, забезпечуваний Судом ЄС, вже можна назвати достатньо високим і якщо цей стандарт буде дотримано, то німецький конституційний суд у майбутньому не буде давати оцінку еквівалентності комунітарних нормативно-правових актів і німецької конституції.

Значення судової практики Суду для формування прав людини у системі комунітарного права полягає у тому, що Суд визнав основоположні права невід'ємною частиною загальних принципів права, які мають юридичну силу джерел первинного комунітарного права і права Союзу, а похідні (вторинні) джерела комунітарного права і права Союзу мають їм відповідати. Суд у своїй судовій практиці визнав, що основоположні права це єдина з основних складових комунітарного права, і саме тому Суд забезпечує їх захист, але при цьому наголосив, що основоположним правам як складовій комунітарного права має бути дана оцінка й забезпечений захист в межах самої системи комунітарного права, відокремлено від національних систем захисту прав людини, включно з конституційним переліком (каталогом) прав людини в окремих державах-членах. Проте Суд визнав, що комунітарна система захисту прав людини не повинна ігнорувати спільні елементи національних систем захисту прав людини або міжнародні договори, що стосуються прав людини, насамперед Європейську конвенцію про захист прав людини й основоположних свобод, а навпаки вони мають стати певним відправним пунктом для Суду. Суд дав оцінку критикованому порушенню основоположних прав виключно в контексті комунітарного права, беручи до уваги міжнародні договори, конституційні принципи, що є спільними для держав-членів, але абсолютно заперечив аргументи, які б ґрун-

тувалися лише на законодавстві окремої держави-члена, оскільки це призвело б до загрози принципу єдності права Співтовариства і об'єднаності самого Співтовариства.

Суд у своїй судовій практиці також підкреслив зобов'язання держав-членів застосовувати комунітарні норми відповідно до вимог захисту основоположних прав і задля інтерпретації обґрунтування обмеження свобод, що випливають з Договору насамперед з точки зору основоположних прав.

Проте Суд констатував, що у нього немає повноважень оцінювати відповідність внутрішньодержавного законодавства Європейській конвенції про захист прав людини і основоположних свобод. Судова практика показала, що у випадках, коли йдеться про оцінку відповідності внутрішньодержавної норми, яка підпадає під дію законодавства Союзу, основоположним правам, то Суд протягом досудового провадження зобов'язаний надати судовому органу держави-члена всі критерії тлумачення задля оцінювання цієї норми; але якщо внутрішньодержавна норма, відповідність якої основоположним правам має бути оцінена, не підпадає під дію законодавства Союзу, то Суд не може давати судовому органу держави-члена вказівки щодо оцінки відповідності цієї норми основоположним правам.

Суд у своїй судовій практиці також наголосив, що деякі основоположні права мають відносний характер і визначив критерії та цілі, якими обґрунтовується їх обмеження.

На комунітарному рівні основоположні права Суд сформулював в межах своєї судової практики, тому для формування цієї системи характерний швидше казуїстичний аніж систематичний принцип, що у багатьох випадках може призвести до неточності, яка стосується фактичного діапазону захисту прав людини в Європейському Союзі. Саме відсутність систематичності при формуванні прав людини на комунітарному рівні є предметом критики, у відповідь на яку було створено Хартію основоположних прав Європейського Союзу – документ про основоположні права найвищої юридичної сили у законодавстві Співтовариства, і відповідно Союзу. Закріплення обов'язкового переліку прав людини в Європейському Союзі у формі Хартії мало б усунути прогалини у правовій системі захисту прав людини і сприяти підвищенню легітимності Європейського Союзу. Водночас це може призвести до зміни наявної динамічної і пружної, але до певної міри непередбачуваної системи захисту прав людини в Європейському Союзі, що ґрунтується на судовій практиці Суду, який розвинув захист основоположних прав у формі загальних правових принципів, на більш традиційну систему захисту прав людини, що подібна до внутрішньодержавних систем, приймаючи їх національний конституційний захист.

З іншого боку може статися, навіть після включення Хартії у систему обов'язкових джерел права Співтовариства (Союзу), що відкритість судової

практики – початково відправного джерела захисту основоположних прав у сфері застосування комунітарного права і права Союзу – буде позитивним моментом, адже судова практики може більш пружно і належним чином реагувати на мінливі суспільні умови і конкретні обставини випадку. Процес формування каталогу прав людини є відкритим процесом, який ще далеко не завершений, оскільки суспільні умови постійно змінюються. Після набуття чинності Лісабонського договору Хартія врешті-решт стала основним, проте не єдиним джерелом прав людини в Європейському Союзі, й особа вправі вимагати дотримання основоположних прав, закріплених в інших джерелах, насамперед у міжнародних договорах, ратифікованих державами-членами у спосіб, передбачений національним законодавством, або договорах, до яких приєднався ЄС. Це означає, що й після створення обов'язкового документу прав Європейського Союзу у формі Хартії судові органи Європейського Союзу відіграють важливу роль, що полягає не лише у нагляді над тлумаченням цього документу і його застосуванням, але до певної міри у формуванні системи захисту основоположних прав у Європейському Союзі, так само як судова практика формувала і надалі формує багато сфер комунітарного права і права ЄС.

Сфера основоположних прав і свобод в межах ЄС регламентується також актами **вторинного законодавства**, яке містить передусім постанови і директиви із сфери заборони будь-якої дискримінації, вільного переміщення осіб включно із взаємним визнанням дипломів, притулку, права на проживання, свободи надання послуг, соціального забезпечення і т. ін. З точки зору структури вторинне законодавство регулює права всіх трьох поколінь з перевагою змісту прав економічної сфери.

Нормативно-правові акти вторинного права дозволяють більш детально специфікувати і виконувати положення первинного права у сфері основоположних прав і свобод. Водночас вони є засобом уніфікації і гармонізації національного законодавства окремих держав-членів. Відповідно до доктрини безпосереднього застосування і прямої дії права й у сфері основоположних прав і свобод ті, які впливають насамперед з постанов (в певних випадках і директив)⁸, якщо ними передбачені індивідуальні права, можуть вимагатися особами через суд.

З конституційної точки зору до найбільш важливих відноситься правове регулювання принципу рівності, яке найширше розроблено в межах вторинного права Союзу.

⁸ Суд у випадку Ван Даян (№ 11/74) визнав, що за умови дотримання певних умов пряму дію можуть мати й директиви – якщо їхні положення безумовно й чітко викладені, пройшов певний термін для їх імплементації, а держава повною мірою не виконав зобов'язання, передбачені директивою.

2. ПРАВА ЛЮДИНИ ТА ЇЇ ЗАХИСТ У ШЕНГЕНСЬКІЙ ЗОНІ

2.1. МІЖНАРОДНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ПРАВ МІГРАНТІВ, БІЖЕНЦІВ ТА ШУКАЧІВ ПРИТУЛКУ

В межах міжнародної сфери права мігрантів регулюються насамперед правовим регулюванням в рамках ООН. До повноважень Інституту Верховного комісара ООН з питань біженців відноситься питання мігрантів, заявників на отримання притулку, насильно переміщених осіб та біженців.

Міжнародно-правовий захист включає багато сфер регулювання:

- 1) права людини
- 2) зобов'язання держав прийняти повернутих резидентів
- 3) зобов'язання надати консульську допомогу нерезидентам
- 4) заборона торгівлі людьми і зловживання в галузі міграції
- 5) особливий захист прав конкретних груп мігрантів (трудові мігранти, малолітні мігранти, жінки і т. д.)

Законодавство ООН

а) у сфері правового регулювання питання біженців

1951 – Конвенція ООН про статус біженців

1967 – Протокол до Конвенції ООН про статус біженців

б) у сфері правового регулювання трудових мігрантів

1949 – Конвенція Світової організації праці про міграцію з метою роботи

1975 – Конвенція Світової організації праці про міграцію в неналежних умовах і сприяння рівності можливостей та ставлення до працівників-мігрантів

1990 – Міжнародна конвенція про захист прав усіх працівників-мігрантів і членів їхніх сімей

2011 – Конвенція Міжнародної організації праці про гідну працю домашніх працівників

с) у сфері заборони незаконного ввозу мігрантів і торгівлі людьми

2000 – Протокол про попередження і припинення торгівлі людьми, особливо жінками й дітьми

2000 – Протокол проти незаконного ввозу мігрантів по суші, морю і повітрям

Законодавство ЄС і Словацької Республіки

На даний час в'їзд і перебування іноземних громадян та питання візового режиму регулюються наступними юридичними нормами ЄС і законодавством СР:

- Договір про функціонування Європейського Союзу
- **Постанова Європейського Парламенту і Ради (ЄС) № 810/2009** від 13 липня 2009 р., якою запроваджується візовий кодекс Співтовариства (т. зв. Візовий кодекс)
- **Постанова Європейського Парламенту і Ради (ЄС) 2016/399 від 9 березня 2016 р.**, якою запроваджується Кодекс Співтовариства про правила переміщення осіб через кордони (Кодекс шенгенських кордонів)
- **Постанова Ради (ЄС) № 539/2001**, в якій перелічено країни, громадяни яких повинні мати візу при перетині зовнішніх кордонів ЄС, та країни, громадяни яких звільнені від цього обов'язку
- **Постанова Ради (ЄС) № 1030/2002** від 19 травня 2008 р., на підставі якої запроваджується єдиний формат дозволів на проживання для громадян третіх країн відповідно до доповнення **Постанови Ради (ЄС) № 380/2008** від 18 квітня 2008 р.
- **Постанова Європейського Парламенту і Ради (ЄС) № 604/2013** від 26 червня 2013 р., у якій прописано критерії та механізми визначення держави-члена, що оцінює запит про міжнародний захист, поданий в одній з держав-членів громадянином третьої країни або особою без громадянства
- **Конституція Словачької Республіки** (конституційний закон № 460/1992 останньої редакції)
- Закон № **404/2011** «Про перебування іноземних громадян та про зміну й доповнення до деяких законів» останньої редакції
- Закон № **480/2002** «Про притулок та про зміну й доповнення до деяких законів»

2.2. ШЕНГЕНСЬКА УГОДА ТА ШЕНГЕНСЬКІ ACQUIS

Шенгенська угода була підписана у Шенгені, в Люксембурзі 14 червня 1985 р. представниками Франції, Німеччини та країн Бенілюксу. Мета угоди – поступова відміна контролю осіб на спільних кордонах країн (відома ще як **Шенген I**) і водночас зміцнення зовнішніх кордонів. Додаткова угода, детальний поступ і правила були прийняті у формі Виконавчого договору до Шенгенської угоди (відома також як **Шенген II** або Шенгенський договір) 19 червня 1990 р.

Ключові положення Шенгенської угоди такі:

- **відміна спільних кордонів** за одночасного **зміцнення зовнішніх кордонів**,
- уніфікація положень для вступу і короточасного перебування іноземних громадян у Шенгенській зоні (**шенгенська віза**)

- окреме оформлення (на кордоні) людей з з шенгенських і нешенгенських країн в аеропортах і в портах,
- уніфікація умов при поданні **запиту про притулок**,
- заходи проти **транскордонної торгівлі наркотиками**,
- **співпраця поліції**,
- співпраця шенгенських кордонів **у сфері юстиції**,
- створення спільної інформаційної системи (CIC), у якій були б об'єднані бази даних країн-членів.

Шенгенський договір (1990) набув чинності у вересні 1993, але реально почав діяти лише 26 березня 1995 після ліквідації внутрішніх кордонів у Франції та Німеччині.

Амстердамським договором від травня 1999 р. включено правові норми із сфери шенгенської співпраці (відомі ще як **Шенгенські acquis**) у законодавство ЄС (т. зв. **acquis communautaire**).

Основним сьогоднішнім регулятивним правовим інструментом є консолідований текст **Постанови Європейського Парламенту і Ради (ЄС) 2016/399** від 9 березня 2016 р., на підставі якої запроваджено кодекс Співтовариства про правила, якими регулюється переміщення осіб через кордони (Кодекс шенгенських кордонів)⁹.

Оперативну співпрацю й допомогу між державами-членами по відношенню до контролю кордонів повинна здійснювати й координувати Європейська агенція прикордонної і берегової охорони, створена на підставі постанови Європейського Парламенту й Ради (ЄС) 2016/1624.¹⁰

2.3. ПРАВА ОКРЕМИХ ОСІБ І ЗОБОВ'ЯЗАННЯ ОРГАНІВ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ

При забезпеченні прав осіб відповідно до шенгенських *acquis* слід розуміти різницю між окремими категоріями людей, які перетинають Шенгенський кордон.

⁹ новою Постановою Європейського Парламенту і Ради (ЄС) 2016/399 від 2016 р. замінено попередній текст Постанови Європейського Парламенту і Ради (ЄС) № 562/2006 від 15 березня 2006 р., за якою було запроваджено Кодекс Співтовариства про правила, що регулюють переміщення осіб через кордони (Кодекс шенгенських кордонів), опубліковану в Офіційному віснику ЄС L105, 13.04.2006, с. 1

¹⁰ Постанова Європейського Парламенту й Ради (ЄС) 2016/1624 від 14 вересня 2016 р. про європейську прикордонну й берегову охорону, якою замінено постанову Європейського Парламенту й Ради (ЄС) 2016/399 і якою відмінено постанову Європейського Парламенту й Ради (ЄС) № 863/2007, постанову Ради (ЄС) № 2007/2004 і рішення Ради 2005/267/ЄС (Офіційний вісник ЄС L 251, 16.09.2016 р.).

Умови в'їзду громадян держав-членів ЄС у треті країни залишаються після вступу до шенгенської зони незмінними. Визначальними є вимоги приймаючих або транзитних держав.

Окреме регулювання мають умови в'їзду громадян третіх країн на територію ЄС і Шенгену, вони прописані в межах шенгенських асвіс. Громадянин третьої країни, який планує в'їжджати на територію шенгенської зони (а це не лише територія держав-членів ЄС, але й Норвегії, Швейцарії, ...), повинен пред'явити дійсний проїзний документ, а в окремих випадках дійсну уніфіковану шенгенську візу (деталі визначено в **Положенні 539/2001**¹¹). Віза видається державою-членом ЄС і відповідною державою шенгенської зони.

В умовах СР виконання зобов'язань, що впливають з положень, якими регулюється перетин зовнішніх кордонів, та національного законодавства (насамперед закон № 404/2011 «Про перебування іноземних громадян» останньої редакції) забезпечує Управління прикордонної поліції і поліції у справах іноземних громадян Президії Корпусу поліції у співпраці з відділами прикордонного контролю Корпусу поліції та відділами поліції у справах іноземних громадян Корпусу поліції. До основних завдань Управління прикордонної поліції і поліції у справах іноземних громадян Президії Корпусу поліції належить:

- «управління, спрямування, координація і контроль роботи служби прикордонної поліції і служби поліції у справах іноземних громадян;
- забезпечення і відповідальність за контроль зовнішнього кордону, який включає здійснення прикордонного контролю і прикордонного нагляду;
- виконання завдань, пов'язаних з відкриттям, закриттям і змінами характеру прикордонних пунктів пропуску на зовнішніх кордонах ЄС (далі лише ЄС);
- виконання завдань, пов'язаних із тимчасовим здійсненням контролю на внутрішніх кордонах ЄС;
- виконання міжнародних зобов'язань і завдань, які має Управління у зв'язку з членством Словацької Республіки в агентстві Фронтекс;
- виконання завдань, пов'язаних із забезпеченням вимог поліції, судів, прокуратури, Словацького інформаційного агентства й Міністерства оборони Словацької Республіки на прикордонних пунктах пропуску в межах затримання осіб, автомобілів і речей;

¹¹ Постанова Ради (ЄС) № 539/2001 від 15 березня 2001 р., де вказаний перелік третіх країн, громадяни яких повинні мати візу при перетині зовнішніх кордонів держав-членів, і країн, громадяни яких від цього обов'язку позбавлені. Офіційний вісник ЄС L 81, 21.03.2001 р., с. 1–7. Інтернет-ресурс: <http://data.europa.eu/eli/reg/2001/539/oj>

- виконання завдань в межах боротьби проти фальсифікації і внесення змін в проїзні документи, візи, дозволи на проживання та інші документи;
- підготовка поліцейських для роботи з виявленням нових форм і методів зміни, фальсифікації проїзних та інших документів;
- забезпечення й відповідальність за роботу головного прикордонного уповноваження Словацької Республіки і виконання завдань, що випливають з міжнародних договорів про режим і співпрацю на державному кордоні, двосторонніх договорів, що стосуються проблематики контролю кордонів;
- опрацювання проектів загальнообов'язкових правових норм, міжнародних договорів та угод, перенесення норм ЄС у законодавство Словацької Республіки та внутрішні норми, якими регулюється сфера діяльності Управління; участь у творенні інших правових норм;
- забезпечення і спрямування діяльності, пов'язаної із здійсненням депортації і розміщення іноземних громадян у відділах поліції для затримання іноземних громадян;
- забезпечення і спрямування діяльності, пов'язаної із здійсненням реадмісії осіб і передачі поліцією через зовнішній кордон;
- співпраця при забезпеченні діяльності, пов'язаної із здійсненням реадмісії осіб і передачі поліцією через зовнішній кордон ЄС;
- виконання завдань у сфері візової політики й візової практики;
- складення загальнообов'язкових висновків для дирекції прикордонної поліції і поліції у справах іноземних громадян стосовно видачі іноземним громадянам дозволів на постійне проживання відповідно до закордонних і політичних інтересів Словацької Республіки;
- здійснення оперативно-розшукової діяльності служби прикордонної поліції і поліції у справах іноземних громадян з метою запобігання і викриття організованої, неодноразової і серйозної злочинної діяльності, пов'язаної з перетином державного кордону і нелегальним перебуванням на території Словацької Республіки; отримання інформації про оперативну ситуацію і координація заходів у боротьбі з організованою злочинністю;
- ведення слідства та методичне управління і ведення скороченого слідства в межах, встановлених внутрішніми нормами;
- вирішення спорів про територіальну юрисдикцію у скороченому слідстві;
- координація виконання завдань керівних підрозділів прикордонної поліції і поліції у справах іноземних громадян у сфері організації потоку інформації, дій поліції, встановлення особи тих, хто в'їжджає на територію Словацької Республіки без дійсних в'їзних документів;

- виконання завдань у сфері потоку інформації;
- здійснення аналізу ризиків у зв'язку із забезпеченням контролю кордонів і боротьби проти нелегальної міграції;
- виконання завдань центрального органу в сфері нелегальної міграції, насамперед задля обміну інформацією між Європолом і Вишеградською четвіркою (далі лише В4);
- ведення статистичних даних; також є контактним місцем для обробки європейської статистики у сфері міграції і проживання відповідно до норм ЄС; роль координатора й адміністратора бази даних інформаційних систем Управління; здійснення діяльності, пов'язаної з управлінням інформаційними системами служби прикордонної поліції і поліції у справах іноземних громадян»¹²

2.4 ПОВНОВАЖЕННЯ ПОЛІЦЕЙСЬКОГО КОРПУСУ СР ТА КРИМІНАЛЬНА ДІЯЛЬНІСТЬ, ПОВ'ЯЗАНА З НЕЗАКОННИМ ПЕРЕТИНОМ КОРДОНУ; ПРАВА ІНОЗЕМНИХ ГРОМАДЯН

Повноваження Поліцейського корпусу регулює закон НР СР № 171/1993 Зб.з. про Поліцейський корпус у наступних редакціях, права іноземних громадян регулює закон № 404/2011 Зб.з. про перебування іноземних громадян та про зміни і доповнення до деяких законів у наступних редакціях.

У зв'язку з незаконним перетином державного кордону та нелегальною міграцією Кримінальним законом передбачено матеріально-правову форму покарання за наступні злочини:

§ 354 – вимушений перетин державного кордону

§ 355 а 356 – переправлення нелегалів через кордон

§ 357 – незаконний перетин державного кордону

Крім визначення злочинів вищевказані положення встановлюють кримінальну відповідальність за вимушений або незаконний перетин державного кордону, підробку або фальсифікацію проїзних документів і переправлення нелегалів через кордон.

Деталі юридичних повноважень відповідних європейських та національних органів у межах Шенгенської інформаційної системи регулюються **Постановою Європейського парламенту та Ради (ЄС) № 1987/2006** від 20 грудня 2006 року про створення, роботу та використання Шенгенської інформаційної системи другого покоління (SIS II)¹³. З метою дотримання по-

¹² Онлайн ресурс: <http://www.minv.sk/?uhcp>

¹³ Постанова Європейського Парламенту та Ради (ЄС) № 1987/2006 від 20

станови у системі SIS II компетентні органи можуть опрацьовувати лише наступні особисті дані (ст. 36, ч. 3):

- а) прізвище(а) та ім'я(а), ім'я(а) при народженні та до цього використовувані імена, будь-які прізвиська та позивні, які наводяться окремо;
- б) усі особливі, об'єктивні і незмінні фізичні ознаки;
- в) місце та дату народження;
- г) стать;
- г) фотографії;
- д) відбитки пальців;
- е) громадянство (-а)
- є) номери документів посвідчення особи та дату їх видачі.

Особа може попросити інформацію про обсяг даних, зібраних в інформаційній системі, які використовуються з цією метою, тобто у системі SIS II або SIRENE (у межах ЄС). Зміст цього права особи підпадає під правове регулювання ст. 19 Конституції СР про право особи на захист від незаконного збору, публікацію або іншого неправомірного використання даних, які її стосуються. Інше правове регулювання наведено у законі № 122/2013 Зб.з. про захист особистих даних та про зміну та доповнення деяких законів у наступних редакціях та закон НР СР № 171/1993 Зб.з. про Поліцейський корпус у наступних редакціях.

Відповідно до цього правового регулювання кожна особа має право просити Міністерство внутрішніх справ СР надати інформацію про те, які її персональні дані обробляються. Водночас користувач SIS або SIRENE повинен надати особі відповідь протягом 30 днів з моменту отримання письмового запиту. Зацікавлена особа має право на виправлення або знищення персональних даних, які обробляються у системі SIS або SIRENE. Якщо зацікавлена особа підозрює, що її персональні дані обробляються незаконно, вона може повідомити про це Управління із захисту персональних даних СР, яке буде перевіряти, чи не були порушені її права.

Інші права осіб регулюються законодавством Словацької Республіки рамково, зокрема, Конституцією і на наднаціональному рівні – Конвенцією про захист прав людини і основних свобод та Хартією основних прав ЄС. Права, що регулюються на основі наднаціональних документів зобов'язують Словацьку Республіку дотримуватися і захищати права людини та основні свободи законним способом, який забезпечує застосування принципу недискримінації, визначеному зокрема в європейському праві.

Права осіб регулюються у рамках процесу затримання під час забороненого перетину кордону, наприклад, у зв'язку із **правом на людську гідність, чи право на сімейне та особисте життя** наступним чином:

Закон № 404/2011 Зб.з. про перебування іноземних громадян та про зміну і доповнення деяких законів у наступних редакціях, визначає права іноземних громадян у § 94 - § 99.

§ 94 Розміщення затриманих громадян третіх країн

- (1) При розміщенні громадянина третьої країни центр утримання повинен зважати на його вік, стан здоров'я, сімейні та родинні стосунки, релігійні, етнічні або національні особливості.
- (2) Чоловіки, жінки, особи молодші 18 років та особи старшого віку повинні бути розміщені окремо. Виняток можна зробити у випадку, якщо громадяни третьої країни перебувають у родинних стосунках.
- (3) У центрі утримання сім'ю необхідно розмістити разом. Якщо центр утримання прийме рішення розділити сім'ю, він завжди повинен звертати увагу на те, щоб наслідки цього розділення відповідали причинам.

§ 95 Охорона здоров'я затриманого громадянина третьої країни

- (1) Громадянин третьої країни зобов'язаний пройти медичний огляд в обсязі, визначеному лікарем, у тому числі необхідне діагностичне та лабораторне обстеження, щеплення та профілактичні заходи у визначеній медичній установі; особлива увага приділяється вразливим особам
- (2) Якщо стан здоров'я громадянина третьої країни вимагає надання медичної допомоги, яку центр утримання не може надати, центр утримання повинен забезпечити йому такий догляд у медичній установі поза межами об'єкта.
- (3) Якщо громадянин третьої країни навмисно зашкодить своєму здоров'ю, він зобов'язаний відшкодувати витрати за надання медичної допомоги і фактично понесені витрати за догляд за ним та його транспортування у медичний заклад.

Права та обов'язки громадянина третьої країни, який знаходиться у центрі утримання

§ 96

- (1) Громадянин третьої країни має право на безперервний восьмигодинний час для сну та на дві щоденні прогулянки по призначеній для цього території тривалістю щонайменше годину.
- (2) Громадянин третьої країни віком молодше 18 років має право на доступ:
 - а) до освіти, якщо затримання триватиме більш трьох місяців;

- б) до дозвілля, в тому числі ігрові і розважальні заходи, які відповідають його віку.
- (3) Громадянин третьої країни зобов'язаний дотримуватися правил внутрішнього порядку установи, виконувати накази та інструкції поліцейського.

§ 97

- (1) Громадянин третьої країни може власним коштом відправляти документи.
- (2) З метою застосування своїх прав громадянин третьої країни має право подавати державним органам Словацької Республіки заяви та скарги, які відділення поліції повинне одразу відправити.
- (3) Громадянин третьої країни може власним коштом замовляти книги, пресу та журнали, у тому числі закордонні, якщо вони розповсюджуються на території Словацької Республіки.

§ 98

- (1) Громадянин третьої країни має право приймати відвідувачів, щонайбільше дві особи, раз на три тижні протягом 30 хв. В обґрунтованих випадках керівник центру утримання може зробити виняток.
- (2) З особами, які надають громадянину третьої країни правовий захист, громадянин третьої країни має право бачитися без обмежень.
- (3) Шукач притулку, має право на:
 - а) спілкування з представниками Управління Верховного комісара Організації Об'єднаних Націй у справах біженців, членами сім'ї та особами, які надають юридичну допомогу шукачеві притулку,
 - б) візит представників Управління Верховного комісара Організації Об'єднаних Націй у справах біженців, членів сім'ї та осіб, які надають юридичну допомогу шукачеві притулку.
- (4) Шукачеві притулку можуть обмежити доступ до членів сім'ї та осіб, які надають юридичну допомогу у випадку загрози для державної безпеки та громадського порядку або на основі рішення керівника центру утримання, якщо це не сильно обмежить або унеможливить доступ цих осіб до шукача притулку.

§ 99

- (1) Громадянин третьої країни може раз на два тижні приймати посылку з речами особистого користування вагою до п'яти кілограмів. Обмеження не поширюється на посылки з одягом.
- (2) Центр утримання здійснює перевірку вмісту посылки. Речі та матеріали, зазначені у § 78 пункт 1, не будуть надані громадянину третьої країни, а будуть відправлені назад відправнику за його рахунок.

- (3) Громадянин третьої країни може без обмеження отримувати фінансові кошти. Центр утримання повинен забезпечити їх зберігання.

Окрему категорію прав іноземних громадян складають так звані процесуальні права, які пов'язані з **правом на справедливий судовий розгляд**, визначеним у статті 6 Конвенції про захист прав людини і основних свобод. Ці права визначені в § 90 закону № 404/2001 Зб.з. про перебування іноземних громадян та про внесення змін до деяких законів у наступних редакціях. Ці права визначені в резервному порядку як обов'язки компетентних державних органів дотримуватися змісту права на справедливий судовий розгляд:

Поліцейське відділення зобов'язане:

- а) повідомити громадянинові третьої країни одразу ж після його затримання мовою, яку він розуміє,
 - 1 про причини затримання,
 2. про можливість повідомити про своє затримання представницькій установі держави, громадянином якої він є,
 3. про можливість повідомити про своє затримання комусь зі близьких осіб та адвокатів
 4. про можливість перевірки законних підстав рішення про затримання,
- б) якщо громадянин третьої країни попросить повідомити про його затримання представницькій установі держави, громадянином якої він є, необхідно негайно повідомити про це представницьку установу; у випадку, якщо представницька установа цієї держави не має юридичної адреси на території Словачкої Республіки, поліцейський відділок повідомить про затримання Міністерство закордонних справ.
- в) якщо громадянин третьої країни попросить, то необхідно негайно надати йому можливість повідомити про затримання комусь із близьких осіб та адвоката,
- г) протягом усього часу затримання громадянина третьої країни слід перевіряти, чи діє причина затримання,
- г) громадянина третьої країни необхідно проінструктувати мовою, яку він розуміє, або мовою, яку можна обґрунтовано вважати зрозумілою затриманому про можливість попросити допомогу з метою добровільного повернення, про можливість звернутися до неурядових організацій а у випадку, якщо громадянин третьої країни подав заяву із проханням про надання притулку або продемонстрував намір таку заяву подати також про можливість контактувати Управління Верховного комісара Організації Об'єднаних Націй у справах біженців.

Окрім прав, іноземні громадяни також мають **зобов'язання**, визначені активним способом, або як зобов'язання утримуватися від дій, які суперечили б положенням національного і наднаціонального законодавства. Наприклад, іноземний громадянин зобов'язаний:

- пройти медичний огляд в обсязі, визначеному лікарем, у тому числі необхідне діагностичне та лабораторне обстеження, вакцинацію та профілактичні заходи у визначеній медичній установі; особлива увага приділяється вразливим особам (§ 95, час. 1 закону № 404/2011 Зб. з.)
- Якщо громадянин третьої країни навмисно зашкодить своєму здоров'ю, він зобов'язаний відшкодувати витрати на надання медичної допомоги і фактично понесені витрати за догляд і транспортування у медичну установу (§ 95, част. 3 закону № 404/2011 Зб. з.)
- оплатити харчування у центрі затримання: витрати на харчування покриває громадянин третьої країни, якому було надане харчування; якщо актуальні обставини цього не дозволяють або якщо мова йде про прохача притулку, витрати на харчування несе держава (§ 91, част. 3 закону № 404/2011 Зб. з.)
- повідомити про перебування або виплатити грошову заставу замість затримання у випадку адміністративної справи про депортацію (§ 89, част. 1 закону № 404/2011 Зб. з.)

Співфінансування:

Проект реалізовується за підтримки Норвезького фінансового механізму та державного бюджету Словацької Республіки.

Програма SK08 – Транскордонне співробітництво: «Словаччина - Україна: співробітництво через кордон» – “Slovakia – Ukraine: Cooperation across the Border”.

